

David Thoreau'nun sade yaşam felsefesi

Fatma Erkek*

Öz

Bu çalışmanın amacı Henry David Thoreau'nun sade yaşama ilişkin düşüncelerini genel hatlarıyla ortaya koymaktır. Thoreau, Sanayi Devrimi'nin gerçekleştiği ve kapitalizmin yükselmeye başladığı 19. yüzyılda yaşamış bir düşünürdür. Thoreau Sanayi Devrimi ve kapitalizm ile beraber insanların bu yüzyılda doğayı daha fazla sömürdüklerini ve giderek daha fazla maddi şeyler edinme çabasında bulduklarını gözlemiştir. Ona göre insanların çoğu yaşamlarının büyük bir kısmını ihtiyacı olmayan maddi şeyleri elde etmek için harcar ve daha fazla mal mülk edindikçe de zenginleşmek yerine yoksullaşırlar. Bu türden bir yaşam insanların özgürlüklerini kaybederek köleleşmelerine neden olur. Antik Hint, Çin ve Yunan filozoflarından, özellikle de Stoacı filozoflardan beslenen Thoreau bu yaşam biçimine alternatif olabilecek bir yaşam biçimi arayışında olmuştur. Bu alternatif yaşam biçiminin ise sade ve doğayla uyum içinde olan bir yaşam biçimi olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre insanlar yalnızca yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayarak ve maddi isteklerini azaltarak sade bir yaşam sürebilirler. Böyle bir yaşam insanları hem özgür ve mutlu kılar hem de onların kendi gerçek ilgi ve isteklerini yerine getirebilmelerini mümkün kılar. Ancak Thoreau, her ne kadar sade bir yaşam sürerek insanlara örnek olsa da böyle bir yaşam konusunda insanlara talimatlar vermez. Çünkü her şeyden önce insanın özerk bir varlık olması gerektiğini vurgulayarak sade bir yaşam konusundaki tercihleri de dahil olmak üzere yaşamı konusunda bilinçli ve özgür tercihlerde bulunması gerektiğini belirtir.

Araştırma makalesi

Research article

Geliş - Submitted: 20/08/2022

Kabul - Accepted: 19/12/2022

Atıf – Reference: Erkek, F. (2022). Henry David Thoreau'nun sade yaşam felsefesi. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 10, 55-65.

Anahtar Kelimeler: Sade yaşam, uygarlık, doğa, özgürlük, yaşamsal ihtiyaçlar

Henry David Thoreau's philosophy of simple life

Abstract

The purpose of this is to reveal Henry David Thoreau's thoughts on simple life in general terms. Thoreau is a thinker who lived in the 19th century, when the Industrial Revolution took place and capitalism began to rise. Thoreau observed that human beings increasingly exploited nature in this century as they tried to acquire more material things with the Industrial Revolution and capitalism. According to him, most human beings spend most of their lives getting material things they don't need, and as they acquire more possessions, they become poorer rather than richer. Humans lose their freedom and turn into slaves as a result of such a lifestyle. Inspired by ancient Indian, Chinese, and Greek philosophers, particularly the Stoic philosophers, Thoreau sought a way of life that could be an alternative to this lifestyle. He asserted that this alternative lifestyle was simple and in harmony with nature. According to him, human beings can only lead a simple life by meeting their basic needs and reducing their material desires. Such a life not only makes human beings free and happy, but also allows them to fulfill their actual interests and desires. However, although Thoreau sets an example for human beings by living a simple life, he does not give instructions to them about such a life. Because, first of all, by emphasizing that man should be an autonomous being, he states that man should make conscious and free choices about his life, including his choices for a simple life.

Keywords: Simple life, civilization, nature, freedom, basic needs

* Arş. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü,
E-posta: fatoserkek@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7309-5694

Giriş

Henry David Thoreau 19. yüzyılda yaşamış Amerikalı bir şair, filozof ve aynı zamanda çevre ve doğa bilimcidir. Klasik Yunan felsefesinden, Stoacı filozoflardan, Hint felsefesinden, özellikle Hinduların kutsal metinlerinden biri olan *Bhagavad Gita*'dan ve Amerikan Transandantalizminden ilham alarak felsefesini inşa etmiş ve yaşamına yön vermiştir. Ralph Waldo Emerson ile tanışmasıyla birlikte Amerikan Transandantalistlerinin çevresine katılmış ve öğretilerini kısmen benimsemiştir. Fakat “gerçek Ütopya’yı ancak bireyin kendi kendisinin yaratacağına ve gerçek mutluluğun bireyin kendi kendisini ıslah etmesi ile sağlanabileceğine inanması” ile bu çevreyle görüş ayrılığına düşmüştür (Tont, 2001, s. 81-82). Thoreau, çoğu insanın devlete kulluk ettiğini ve insan olduğunu unutarak bir makine gibi davrandığını, oysa kendisinin bir şeye zorlanmak için bu dünyaya gelmediğini, bu dünyada kendi bildiği ve dilediği gibi yaşamak istediğini dile getirmiştir (Thoreau, 2012, s. 51, 69). İnsanların devletin kendilerini yönlendirmesine, bilinçleri üzerinde etkide bulunmasına ve vicdanlarını köreltmesine ya da onları adaletsizlikler için kullanmalarına hiçbir şekilde müsaade etmemeleri ve bundan kaçınmaları gerektiğini büyük bir inançla savunmuştur (Jacobs, 2017, s. 24). Amerika’nın Meksika’ya savaş açmasına ve hükümetin köleliğin kaldırılması yönünde bir girişimde bulunmamasına karşı çıkmıştır. Köle ayaklanmasının bastırılmasına yardım etmeyeceğini ve haksız bir savaş için Meksika’ya gitmeyeceğini ifade etmiştir. Hem bu durumu protesto ettiği hem de devlete bağlılığı reddettiği için vergi ödemeyi kabul etmemiştir ve bunun sonucunda hapse atılmıştır, ama kendi haberi olmadan bir tanıdığına cezasını ödemesi sonucunda hapisten çıkarak özgürlüğüne kavuşmuştur (Thoreau, 2012, 58-73). Bu yöndeki düşüncelerini kaleme aldığı “Sivil İtaatsizlik” adlı makalesi Tolstoy, Gandhi ve Martin Luther King gibi birçok ismi oldukça etkilemiştir.

Thoreau, bir yandan devletin ve hâkim uygarlık değerlerinin insan yaşamını nasıl hakimiyet altına aldığını ve insanı nasıl köleleştirdiğini ele alırken, diğer yandan var olan bu durumdan bireyin nasıl kurtulabileceği üzerine kafa yormuş ve bu yöndeki düşüncelerine uygun bir yaşam sürerek bunu göstermeye çalışmıştır. Ona göre insanların yaşam biçimlerini ve tercihlerini toplum politikası ve hâkim uygarlık değerleri belirlemektedir. Toplum insana tek bir yaşam biçimi dayatır ve bu yaşam biçimi insanı devlet mekanizması karşısında kölece bir yaşama mahkûm ederek özgürlüğünü elinden alır. Thoreau, insanların aslında özgür olarak doğduklarını ancak zamanla hükümetler tarafından köleleştirilip tutsak kılındıklarını, üstelik insanların maddi şeyler elde etmek için kendilerini her geçen gün daha fazla köleleştirdiklerini ve asıl köleliğin, tutsaklığın da bu olduğunu söyler (Tont, 2001, s. 85). Thoreau, 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ve kapitalizmin yükselişiyle beraber Amerikan toplumunda tüketimin arttığına, çok çalışmaya, başarılı olmaya ve zenginliğe her geçen gün daha fazla değer verildiğine ve buna bağlı olarak insanların giderek özgürlüklerini kaybettiklerine tanık olur (Thomas, 2010, s. 4). Bu durum Thoreau’yu mevcut yaşama alternatif olacak bir yaşam üzerine düşünmeye yönlendirir.

Tüketimin giderek artması, insanın mal mülk sahibi olmaya ve zenginliğe daha fazla değer vermesi doğa ile kurduğu ilişkinin de giderek daha kötü olmasına neden olmuştur. Bilindiği üzere modernite ile birlikte insan doğayı hükmedilmesi gereken bir alan ve kendi amaçları için bir araç olarak görmeye başlamıştır. Bu durum 19. yüzyılda kapitalizm ve sanayileşme ile beraber daha kötü bir hale gelmiş ve doğadaki yıkım, yağmalama giderek artmış, doğal kaynaklar sermayeleştirilmiştir. Thoreau insanların ormanları bilinçsizce katlederek evler inşa etmelerini, daha fazla mal sahibi olmak için çitler çekerek doğayı parsellemelerini ve sömürmelerini ilerleme olarak adlandırdıklarını ancak bunun ilerleme ile hiçbir alakasının olmadığını, insanların bu eylemleri ile doğayı değersiz ve yavan bir hale getirdiklerini iddia eder (Thoreau, 2020, s. 17-18). Thoreau, insanın doğayla kurduğu bu türden bir ilişkinin ve kapitalizm ile sanayileşme sonucunda doğanın giderecek daha fazla sömürülmesinin üstesinden gelebilmek için sade bir yaşama dayanan alternatif bir ekonomi

sunmaya çalışmıştır (Gros, 2020, s. 83) ve insanın sade, basit bir yaşam sürerek doğa ile uyum içinde yaşaması gerektiğini savunmuştur. Bu yaşam biçiminin insanı özgür ve mutlu kılan bir yaşam olduğunu iddia etmiş ve bu yaşam biçimini bizzat deneyimleyerek ortaya koymuştur.

Günümüz dünyasında insanın bireysel özgürlüğünü ve bağımsızlığını daha fazla kaybettiğini, onun doğayı tahrip etmeye yönelik davranışlarının arttığını, dolayısıyla doğaya daha fazla zarar vermeye başladığını görürüz. Bu çalışmanın amacı Thoreau'nun sade yaşam felsefesine dayanarak bugün var olan bu sorunlara bir çözüm önerisi sunmaktır. Onun sade yaşam felsefesi mevcut yaşam biçimimizi ve tercihlerimizi sorgulamamıza, kaybettiğimiz bireysel özgürlüğümüzü ve bağımsızlığımızı yeniden kazanmamıza, aynı zamanda ihtiyaçlarımızı azaltarak sade bir yaşam sürmemize, böylece doğaya daha az zarar vermemize olanak sağlar.

1. Sade bir yaşam yolunda Thoreau

Thoreau, Harvard Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra bir süre öğretmenlik yapar ve çok geçmeden bu işin kendisine uygun olmadığını düşünerek ayrılır. Ardından kısa bir süre ailesinin kurşun kalem fabrikasında çalışır, bu işte başarı göstermesine rağmen doğal kaynakların sömürülmesine ve ormanların katledilmesine karşı olduğu için bu işi de yapamayacağını söyleyerek bırakır. Ayrıca Thoreau, “kazançlı iş” olarak görülen işleri (ticaret gibi) yapıyor olmaktan korktuğunu ve bu tür işlerin kendisini “kötülüğe” götüreceğine dile getirir (Thoreau, 2018, s. 66). Thoreau, çalıştığı bu işlerden hiçbirini başarısız olduğu için bırakmamıştır. Mezuniyetinden sonra Emerson'ın dediği gibi onun çevresinde bulunan, kendisiyle aynı durumda olan arkadaşları gibi ileride nasıl bir iş yapacağı ya da para kazanmayı sağlayacak iyi bir mesleğin ne olduğu üzerine düşünmemiş olmasına ihtimal verilemez. O da bu tür meselelere kafa yormuştur ancak bu düşünme çabası onu alışılmış, kabul görmüş, ailesinin ve arkadaşlarının beklentilerinin tersi yönde bir yola koyulmasına yol açmıştır. Açıkçası Emerson onun bu konudaki tercihi ile çevresindeki insanlardan daha cesur bir tercihte bulunduğunu ifade eder. Thoreau, kendisine sunulan yaşamı ve beklentileri elinin tersiyle iterek “kendi bireysel özgürlüğünün yolunu” tutmuştur (Emerson, 2017, s. 155-156). Thoreau, bireyin kendisine büyük bir önem verir. Gerçek kurtuluşa da bireyin kendisini ıslah etmesiyle ulaşılabileceğine inanır. Ancak şunu da önemle belirtmek gerekir ki Thoreau, bireysel özgürlüğümüzün peşinden giderken, “kendi ‘bireyciliğimizi’ uygularken diğer bireylerin de hakkını unutmamak” gerektiği görüşündedir (Tont, 2001, s. 79, 88).

Modern uygarlığın ve devletin dayattığı yaşam biçimine karşı çıkarak Thoreau Massachusetts'te ormanın içinde bulunan Walden Gölü'nün kenarına kendi imkanlarıyla bir kulübe inşa etmiş ve buraya yerleşmiştir. Kulübesinin yanı başında bulunan küçük bir arazide yetiştirdiği ürünlerle yaşamını sürdürmeye çalışmıştır (Alexander, 2020, s. 28). Pierre Hadot, Thoreau'nun ormanda Walden Gölü kenarında kurduğu yaşamı ilginç bulduğunu ifade ederek onun bu yöndeki çabası için şöyle der: “Thoreau, felsefi bir eylemde bulunmak, yani kendini hem el emeği hem de fakirliği barındıran, ama ona da uçsuz bucaksızcasına genişleyen bir dünya algısını açan belli bir felsefi yaşam şekline adanmak istedi” (Hadot, 2012, s. 285). Walden Gölü kenarında yaşadığı süre zarfında Thoreau hem uygarlığa ve mevcut topluma dair düşüncelerini ifade etmek hem de buradaki yaşamına ilişkin insanların merakını gidermek adına *Walden* adlı eserini yazmıştır. Kendi ifadesiyle bu kitabı kaleme almasının sebebi ise o bölgedeki halkın “münasebetsiz” olarak adlandırdığı oysa kendisine göre oldukça “doğal ve münasip” olan bu yaşamı hakkında onların merakını gidermek ve sonu gelmez sorularına cevap verebilmektir (Thoreau, 2018, s. 9). Bu bağlamda Thoreau, ormana gidip doğa ile iç içe bir yaşam sürdürmesinin nedenini şu sözleriyle ifade eder:

Bilinçli ve incelikli bir şekilde yaşamak, hayatın yalnızca temel olgularıyla yüzleşmek, öğreteceklerini öğrenip öğrenemeyeceğimi anlamak ve ölüm kapımı çaldığında yaşamamış olduğumu görmemek için ormana gittim. Yaşam olmayan şeyi yaşamak istemiyordum, yaşamak

çok değerlidir; eğer zorunda değilsem yaşamdan elimi eteğimi çekmek de istemiyordum. Yaşamı tüm derinliğiyle yaşayıp yaşamın tüm özünü emmek niyetindeydim, yaşam olmayan her şeyi bozguna uğratacak kadar güçlü bir Spartalı gibi yaşamak. (Thoreau, 2018, s. 84-85)

Thoreau Amerikan toplumuna baktığında insanların “yapmacık kaygıları” olduğunu ve gereksiz birçok işle çok fazla meşgul olduklarını ve hayatı yaşamaya, onun daha güzel anları için zaman bulamadıklarını gözlemler (Cooke, 1968, s. 1). Thoreau, insanların bir yanılısında yaşadıklarını, daha iyi ve özgür bir yaşama sahip olmak için kendilerini köleleştirdiklerini ve sürekli daha fazla mal ve mülk elde etmek için yaşamlarını heba ettiklerini ileri sürer. Kendisi de böyle bir yaşam sürmek istemez, bilinçli, doğayla uyumlu ve özgür bir yaşam sürmek ister. Bu nedenle onun bu yönde bir yaşam tercihinde bulunması bir başkaldırı örneği olarak okunabilir. Çünkü özgürlüğünü elde etmek için “başkaldıran insan” onun arzuladığı insan modelidir (Önkal, 2010).

Thoreau, felsefi bir sorgulamaya tabi tuttuğu bir yaşam sürdürmeye çalışmıştır (Marsall, 2005, s. 405). Bu yaşam biçimiyle diğer insanları da yaşamlarını bu tür sorgulamaya tabi tutarak yaşamları konusunda teşvik eder. Onun için gerçekten yaşam olarak adlandırabileceğimiz yaşam insanların mutlu ve özgür oldukları bir yaşamdır. *Walden* adlı eserinde onun en çok üzerinde durduğu konulardan biri böyle bir yaşamın nasıl mümkün olduğudur. Thoreau’nun bu yöndeki sorgulaması Antik dönem filozoflarının sorgulamalarına benzer. Pierre Hadot’un da belirttiği üzere onun felsefesi kimi açılardan Epikurosçuluk ve Stoa felsefesi ile benzer yanlar taşır (Hadot, 2012, s. 281). Thoreau, zaten bu filozofların görüşlerinden beslenir. Thoreau’yu değerli bir düşünür kılan en önemli yanlardan birinin onun felsefe tarihinde uzun bir süre unutulmuş bir soruyu Amerika kıtasında ilk kez sorması olduğu söylenebilir. Bu soru ise iyi bir yaşamın nasıl bir yaşam olduğu ve böyle bir yaşamı nasıl yaşayabileceğimiz sorusudur. (Cafaro, 1962, s. 6). Bu soruya öncelikli olarak verdiği cevaplardan biri sade bir yaşamdır. Ona göre sade bir yaşam bizi kölelikten kurtaracak ve mutlu kılacaktır. Bu sebeple Thoreau, “*sade*” ve “*sorgulanmış bir yaşamı*” olumlar (Marsall, 2005, s. 405), hatta böyle bir yaşam sürdürmemenin bir tür aptallık olduğunu dile getirir.

2. Thoreau’nun sadelik felsefesi

Sadelik, aslında Thoreau’nun düşüncesinde çok temel ve merkezi bir konumda yer alan bir konudur. Onun için “sadelik gereksiz olan şeylerden ve yüzeyselliklerden kaçınır; mümkün olduğunca az tüketmek ve daha az biriktirmekle ilgilidir.” (Treanor, 2007, s. 65, 81). Açıkçası onda sadelik temel erdemlerden biri olarak kabul edilir. Brian Treanor, Philip Cafaro’dan hareketle onun temel erdemler olarak “*sadelik, dürüstlük ve bağımsızlığa*” işaret ettiğini ve sadeliğin diğer erdemleri yönlendirmek, elde etmek ya da gerçekleştirmek için gerekli olduğu dile getirir. “Thoreau için sadelik hem bir erdem hem de bir yöntemdir. Bir erdem olarak sadelik kendinde değerlidir.” (Treanor, 2007, s. 66). Başka bir deyişle sadelik, bireyselliğin ve dürüstlüğün gelişmesine, bağımsız bir yaşam sürmeye, dolayısıyla diğer erdemlerin gelişmesine imkân tanır (Treanor, 2007, s. 74). Cafaro’ya göre, onun antik erdem anlayışına başvurmasının temelinde bu erdem anlayışının insanın kendini, kişiliğini geliştirmesine yönelik bir erdem anlayışı olduğu düşüncesi vardır (Cafaro, 1962, s. 55).

Sade bir yaşam için Thoreau alternatif bir ekonomi* ortaya koyar. Onda ekonomi kavramı aslında doğru yaşam ile ilişkilidir (Cafaro, 2020, s. 88). Bu sebeple alternatif ekonomiyi “insan yaşamı ve mutluluk” açısından ele alır. Daha önce bahsedildiği gibi ona göre mutlu ve özgür bir yaşam için “çok basit ve oldukça sınırlı bir ekonomi yeterlidir.” (Becker, 2008, s. 221, 228). Onun sunduğu alternatif ekonominin ilkesi şu şekildedir: “Herhangi bir

*Alternatif ekonomi kavramı Samuel Alexander’dan alınmıştır. Bkz. Samuel Alexander, *Yeteri Kadarsa Çoktur, Thoreau’nun Alternatif İktisadi*.

eylemin ne kazandıracığı değil, bu eylemin gerçek hayattan neyi alıp götüreceği sorulmalıdır.” (Gros, 2020, s. 83).

Christian Becker, Thoreau'nun ekonomiye yönelik görüşünün Aristoteles'in ekonomi görüşünü andırdığını söyler. Çünkü Aristoteles için ekonomi, iyi bir yaşama sahip olmak için bir araç, başka bir deyişle olmazsa olmaz bir koşuldur. Ancak Aristoteles ve Thoreau'nun görüşleri göz ardı edilmeyecek bazı farklılıklar taşır. Aristoteles için iyi yaşam kişiden kişiye değişmez. Poliste, yani toplumda yaşayan her insan için aynı olmakla beraber, iyi bir yaşam ancak toplumda gerçekleşecek olan bir şeydir. Bireysel yaşam toplum ile ilişki içinde anlam kazanır. Fakat bu konuda Thoreau toplumdaki değil de bireyden yana bir duruş sergiler. Aristoteles'te olduğu gibi toplumla ilişki içinde tanımlanan, toplum için gerçekleştirilecek bir şey olarak iyi yaşamdan söz etmez. Ona göre birey ekonomide bir sınırlandırmaya giderek ve topluma değil de kendine yönelerek, toplumdaki bağımsızlaşarak özgürlüğe ve iyi bir yaşama ulaşabilir. Ayrıca iyi bir yaşama ulaşmak için gerekli olanın ne olduğu ve ekonominin buna katkısının hangi oranda olduğu konusunda Thoreau Aristoteles'ten farklı bir görüş sergiler (Becker, 2008, s. 224).

Alternatif ekonomisi temelinde Thoreau öncelikle yaşam için gerekli ihtiyaçları belirler ve bu ihtiyaçları “yaşamsal ihtiyaçlar” olarak adlandırır. Thoreau, bu ihtiyaçlarla “sadece çok az kişinin yabaniyetten, yoksulluktan ya da kişisel felsefeden dolayı vazgeçmek istediği şeyleri” kastetmektedir (Thoreau, 2018, s. 17). Bu ihtiyaçları dört temel başlık altında toplar: “Yiyecek”, “barınak”, “giyecek” ve “yakıt”. Ona göre bu dört temel ihtiyaç karşılanmadığı müddetçe yaşamda mevcut olan sorunlar üzerine özgür ve başarılı bir şekilde düşünebilmemiz mümkün değildir (Thoreau, 2018, s. 18). Thoreau, yaşam için gerekli olan bu ihtiyaçların çok fazla tüketilmesine ise karşıdır. Bu ihtiyaçların olabildiğince az miktarda tüketilmesi gerektiğini ve onların aşırı derecede tüketilmesinin insanın yaşam ile olan bağı koparacağını ifade eder (Alexander, 2020, s. 55-56).

Thoreau, yaşam için belirlediği bu yaşamsal ihtiyaçlar dışında yer alan ihtiyaçları gereksiz bulur. Onun bu yönde ortaya koyduğu görüşleri Epiküros ve Epiktetos'un görüşleri ile bazı açılardan örtüşür. Epiktetos'un bu konudaki düşüncesi tam olarak şöyledir: “Bedeninle ilgili şeyleri doğal halinin gerektirdiği kadar al; yiyecek, içecek, kıyafet, barınak ve ev yardımcılarını kastediyorum; gösteriş ve şatafata yarayan şeyleri dışla” (Epiktetos, 2020b, s. 17). Epiktetos zenginliğin iyi bir şey olmadığını, gereğinden fazla harcama yapmanın kötü olduğunu düşünür. Ona göre mutsuzluğumuzun, üzüntümüzün kaynağında yoksulluk yoktur, arzularımız vardır. İnsanın savurganlık içinde yaşaması, yedikleri, içtikleri konusunda gururlanması ya da yemek ve içmek konusunda gereğinden fazlasını tüketmesi insanı iyi ve mutlu kılmaz. Savurganca bir yaşam lüks ve görgüsüzlüğü barındırır içinde. Elinde olmayan şeylerden dolayı üzülen, hep daha fazlasını elde etmek isteyen insan mutsuzdur, oysa elinde olanlarla yetinen, elindekilerden dolayı “sevinen insan bilge bir insandır” (Epiktetos, 2020a, s. 434-467). Epiküros ise sade bir yaşamın insana haz verecek bir yaşam olduğunu savunur (Taylor, 2021, s. 84). Epiküros, insan arzularını doğal ve zorunlu, doğal olan fakat zorunlu olmayan ve bunların her ikisi de olmayan, yani doğal olmadıkları gibi zorunlu da olmayan arzular şeklinde üç gruba ayırır. İlk gruba “yeme, içme, barınma, korunma” girer. Bunlar insanın en temel ihtiyaçlarıdır ve bu arzuların tatmin edilmesi ise zor değildir (Arslan, 2020, s. 137-138). Epiküros, doğal arzuları yaşamın korunmasına ve sürdürülmesine ilişkin arzular olarak tanımlar. Bunlar insana mutluluk sağlar. Bu konuda şöyle demektedir: “Tenin ılgılığı: acıkmamak, susmamak, üşümek. Her kim ki bu durumdan ve bundan zevk alma umudundan zevk alırsa, mutlulukta Tanrı'nın kendisiyle yarışabilir” (aktaran Hadot, 2012, s. 282). Doğal olup da zorunlu olarak görülmeyecek arzulara ise “zengin sofraları” örnek olarak gösterilebilir. Yemek yaşamak için zorunluysen lezzetli yemekler, zengin sofralar insan için gerekli değildir. Bunların bir zorunluluğu yoktur. Ona göre insanın yaşaması için su zorunlu bir ihtiyaçtır ama şarap bir ihtiyaç olarak görülemez. Doğal olmadıkları gibi zorunlu da olmayan

arzulara ise gücü, zenginliği ve şöhret sahibi olmayı örnek olarak gösterir. Bu arzuları tatmin etmek zordur, insanları zora, zahmete sokarlar. Bu türden arzuların sonu da gelmez. Dolayısıyla bu türden arzuları olan insanlar ulaşılmaları mümkün olmayan şeylerin peşinden giderler. Epikuros'a göre bu son gruba giren arzular doğadan değil, toplumdandır. Daha doğrusu “toplum ve insanların yanlış inançları” onları bunları elde etmeye sürükler. Aynı şekilde ikinci gruba giren ve insanlara mutluluk sağlamaktansa, onları acı getiren arzuların kaynağında yanlış inançlar vardır (Arslan, 2020, s. 138; Hadot, 2012, s. 281-282).

Thoreau'ya göre söz konusu yaşamsal ihtiyaçlar karşılanmadığı sürece özgür bir yaşam sürmek mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle bu ihtiyaçların karşılanması gerekir. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde insanın kafası bir sonraki öğünde ya da bir sonraki gün ne yiyeceği veya soğuktan kendisini nasıl koruyacağına ilişkin sorular ile dolu olacaktır. Bu da özgürce yaşamasına ve istediği şeyleri yapmasına engel olacaktır. Bundan dolayı Thoreau'ya göre enerjimizi kendimizi geliştirmeye, üretmeye, okumaya, yazmaya ve varoluşsal sorulara yanıt vermeye harcamak için her şeyden önce “sağlıklı ve fiziksel geçimimizi temin etmeye yetecek belirli bir asgari maddiyata sahip olmamız gerekir” (Alexander, 2020, s. 38-39).

Thoreau'nun sade yaşama ilişkin görüşlerini açıklığa kavuşturmak için yaşamsal ihtiyaçlar olarak adlandırdığı bu ihtiyaçlardan birkaçını ele almak iyi olacaktır. Mesela, ona göre günümüzde daha çok bir tüketim nesnesi haline gelen kıyafetlere sadece ısınmak ve toplum içinde çıplaklığı engellemek amacıyla ihtiyacımız vardır (Thoreau, 2018, s. 25). Elbette onun bu görüşü antropolojik araştırmalar ışığında tartışılmaya açıktır. Thoreau, kıyafet gibi her türden maddi şeyin “mutlu ve anlamlı bir yaşam”a imkân tanıyan şeyler olarak bize lanse edilmesini sorgular. Kaliteli kıyafetler içinde de böyle bir yaşam sürebiliriz ancak onun bu konudaki asıl vurgusu böyle bir yaşam için bunlara ihtiyacımız olmadığıdır (Alexander, 2020, s. 43). Thoreau, sadece yukarıda sözü edilen ihtiyaçlar için insanların kıyafetlere gereksinimi olduğunu ve birçok zorunlu ya da önemli işi yeni kıyafetler almadan da gerçekleştirebileceğini ifade eder. İnsanların moda göre giyinmeye “sağlam bir vicdana sahip olmaktan” daha fazla önem verdiklerini, ancak kendisinin onlara kıyafetlerinden ya da moda göre giyinmelerinden dolayı değer vermediğinin altını çizer (Thoreau, 2018, s. 25-26). Ona göre kıyafet konusunda üzerinde durulması gereken asıl mesele şudur: insanların daha çok ihtiyaçları olduğu için mi yoksa moda olduğu için veya yeniye olan arzularından dolayı mı kıyafet alıp almadıklarını ve bu konudaki yönelimleri ve seçimlerinde başkalarının düşüncelerinin ne kadar etkili olup olmadığını sorgulamalarıdır (Alexander, 2020, s. 39-40). Thoreau insanların ihtiyaçlarından daha fazla kıyafet almaları konusunda moda kurumunu eleştirir. Paris'teki “baş maymun” olarak adlandırdığı modanın şirketlerin giderek daha zengin olmalarına hizmet ettiğini ve insanların adeta moda taptıklarını vurgular. Onun kendi ifadesiyle “Paris'teki baş maymun bir gezgin şapkası giyince, Amerika'daki tüm maymunlar da aynısını yapıyor. Kimi zaman bu dünyada insanlar tarafından oldukça sade ve dürüst bir şeyin yapılacağına olan umudumu kaybediyorum” (Thoreau, 2018, s. 29-30).

İnsanın temel ihtiyaçlardan biri olan barınma konusunda da Thoreau önemli bir noktaya dikkat çeker. Ona göre insanların büyük bir kısmı, mesela evin ne anlama geldiği üzerine kafa yormadan, başkalarının sahip olduğu şeylere sahip olmaları gerektiğini düşünerek tüm hayatlarını bunları elde etmek için harcarlar ve bunları elde ettikçe zenginleşmektense giderek daha da yoksul kalırlar (Thoreau, 2018, s. 37). İnsanlar bir ev satın almak ya da inşa etmek amacıyla yaşamlarının büyük bir kısmını para kazanmak ve biriktirmek için harcar. Başka bir deyişle bunun için çok fazla zaman ayırmaları ve özveride bulunmaları gerekir. Thoreau yaşadığı bölgede Kızılderililerin yaşamlarını gözleme imkânına sahip olmuştur. Onların kısa sürede yapılabilen ve çok çabuk kurulabilen ince çadırlarda yaşamlarını gayet iyi bir şekilde sürdürdüklerine tanık olmuş ve bu çadırlarda konaklama imkanına sahip olmuştur. Ona göre bu çadırların sıcaklık bakımından İngiliz evlerinden bir farkları yoktur. Onun dikkat çektiği önemli bir nokta ise ilkel toplumda her ailenin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek basit

bir eve sahip olduğu oysa uygar toplumda ailelerin büyük bir çoğunluğunun bir barınağa sahip olmadıklarıdır. Uygar toplumda insanların büyük bir çoğunluğunun çok fazla çalışıp yaşamlarından çok fazla özveride bulunmalarına rağmen ev sahibi olamadıklarını, kirada yaşamaya mahkûm olduklarını ve insanların büyük bir kısmının bir ev, mal mülk elde etmek için yaşamlarını heba ettiklerini, büyük borçların altına girdikleri bilinmektedir (Thoreau, 2018, s. 32-34). Concordlu çiftçi komşularının mülk edinme yollarına ilişkin gözlemlerde bulunan Thoreau varlıklı olan bu komşularının “borçlarıyla miras aldıkları veya borç parayla satın aldıkları çiftliklerine sahip olabilmek için yirmi, otuz veya kırk yıldır çalışıp didindiklerini, bu çalışıp didinmenin üçte birinin de evlerinin bedeline denk düştüğünü” ileri sürer (Thoreau, 2018, s. 35). O kadar çok çalışıp didindikten sonra bir eve sahip olan çiftçinin zenginleşmektense yoksullaştığı ve çiftçinin eve değil evin ona sahip olduğu görüşündedir (Thoreau, 2018, s. 36). Onun bir ev ya da mal mülk edinmeye ilişkin görüşleri Epikuros’un şu düşüncesini anımsatır: “Boş düşünceleri değil doğayı takip eden birisi, her durumda halinden memnundur, çünkü doğa için yeterli olanın standardıyla ölçülen herhangi bir mal mülk, zenginliktir; fakat bizim sınırsız arzularımızla ölçülen şeyler, en büyük zenginlik de olsa, fakirliktir” (aktaran Taylor, 2021, s. 111).

Thoreau’ya göre insanların sade ve gösteriştten yoksun bir eve sahip olmaları ise yaşamı dolu dolu yaşamaları ve başka şeyler yapabilmeleri için onlara oldukça fazla zaman sağlar. Onların böyle bir konaklama tercih ettiklerinde yaşamlarının büyük bir kısmını çalışmakla harcamak zorunda kalmayacaklarını ve zengin olan insanlardan “özgürlük ve memnuniyet açısından” daha zengin olabileceklerini ileri sürer (Alexander, 2020, s. 47). Bu nedenle onun için ülkesindeki “en ilgi çekici konutlar, ressamın da bildiği gibi, genelde yoksulların kütüklerden yapılmış olan en mütevazı, gösterişsiz kulübeyle barakalarıdır; onları ilginç ve güzel kılan dışsal özellikleri değil, barındırdıkları insanların yaşamlarıdır” (Thoreau, 2018, s. 47).

Mal ve mülk edinme konusunda Thoreau’nun değindiği önemli bir diğer nokta ise özel mülkiyet meselesidir. Onun için, “özel mülkiyet” bireysel mutluluğa ve özgürlüğe olanak tanıyan bir şey olmaktan daha çok bireysel özgürlüğümüzün ve yaşamı dolu dolu, mutlu bir şekilde yaşamamızın önünde bir engel olarak durur. Ona göre bir de mülkü olan insanın mülküyle ilgilenmesi, onu koruması gerektiği için bu mülk onun özgürce hareket etmesine engel olarak “bağımlılığa sebebiyet verir” (Becker, 2008, s. 217). Bu bağlamda Thoreau bize şu şekilde seslenir: “Mümkün olduğu sürece özgür ve bağımsız yaşayın. Bir çiftliğe bağlı olmakla hapishaneye bağlı olmak arasında çok küçük bir fark vardır.” (Thoreau, 2018, s. 79). Bu noktada onun en çok değindiği ve önem verdiği erdemlerden birinin de bağımsızlık veya özgürlük olduğu söylenebilir. Özgürlük ise Cafaro’ya (1962, s. 62) göre negatif ve pozitif olmak üzere iki şekilde ele alınabilir:

Negatif olarak, Thoreau ekonomik gereksinimlerden, toplumsal gerekliliklerden ve çeşitli korku türlerinden (alay edilme korkusu, başarısızlık korkusu, ölüm korkusu) bir özgürlük geliştirir. Pozitif olarak, Thoreau’nun özgürlüğü, kendi özel yeteneklerini geliştirme, kendi düşüncelerini üretme, kendi sanatsal çalışmalarını yaratma ve genel olarak kendi hayatını yaşama özgürlüğüdür. Negatif özgürlük Thoreau için başlı başına bir amaç gibi görünmez. Pozitif özgürlükte değer ve tamamlanmayı bulur: bireysel kişiliğin tam olarak gelişmesi ve ifadesi. (Cafaro, 1962, s. 62)

Thoreau’nun işaret ettiği önemli bir diğer nokta ise insanların diğer insanlarla ilişkilerinin lüks ve gösteriş arzusu üzerinden şekillendiğidir. O, bu tür bir gösterişin, kendisini bu tür davranışlarda bulunan ev sahiplerinin evlerini ziyaret etmemesi gerektiği düşüncesine kendisini sevk ettiğini dile getirir. Bundan dolayı başkalarının evini ziyaret etmekten uzak durduğunu söyleyerek yaptığı bir ev ziyaretine ilişkin gözlemlerini şu şekilde aktarır: “Bana şarabın yılından, mahsulün şöhretinden bahsettiler, ama ben onların satın alamayacağı daha eski, daha yeni ve daha saf bir şarapla daha muhteşem bir mahsulü düşündüm. Tarz, ev, mülk ve ‘eğlence’ bana hiçbir şey ifade etmiyor” (Thoreau, 2018, s. 130, 291).

Thoreau'nun tüm bu düşüncelerinden hareketle maddi şeyler elde etme arzusunun arttığı, tüketimin hız kazandığı bir toplumda yaşamını sürdürmenin iki yolu vardır. Bu yollardan “biri gelirleri artırmak, diğeri ise harcamalarını azaltmaktır” (Mckibben, 2017, s. 21). Günümüzde nasıl bir yaşam yaşamamız gerektiği, isteklerimiz ve ihtiyaçlarımız hâkim ekonomik sistem tarafından belirlenmektedir. İhtiyacımız olmayan şeyler bu sistem tarafından mutlaka elde edilmesi gereken ihtiyaçlarımız gibi bize sunulur. Dahası bu sistem içinde seçimlerimizi kendi özgür irademizle belirlediğimizi, istediğimiz, arzuladığımız şeylerin bizim gerçek istek ve arzularımız olduğunu düşünürüz. Başka bir deyişle seçimlerimizde bilinçli olduğumuzu düşünürüz. “Ne istediğimizi bildiğimiz fikri düpedüz yanlıştır. Doğduğumuz andan itibaren tüketici fantezilerinin sonsuz süsü püsüsüyle öyle bir besleniriz ki, neyin bizim, neyin büyücünün önerisi olduğunu ayırabilmemiz neredeyse olanaksız hâle gelir” (Mckibben, 2017, s. 24).

Thoreau'dan yola çıkarak tüketimin giderek arttığı bir toplumda özgür bir şekilde var olabilmek için ne istediğimizi ve bu isteğin gerçekten bize ait olup olmadığını sorgulamamız ve kendi gerçek isteklerimizi fark edebilmemiz gerekir. Bill Mckibben'a göre Thoreau yaşamımızda “değişiklikler yapabilmemiz için bu çağa hâkim olması gereken, yoğun şekilde uygulamaya dayalı iki soru sormuştur: Ne kadarı yeterlidir? Ne istediğimi nasıl bilebilirim” (Mckibben, 2017, s. 17). Hatta ilk sorunun bugün var olan tüketici toplumuna karşı sorulabilecek en uygun ve “sarsıcı” soru olduğunu görüşündedir (Mckibben, 2017, s. 22). Sorulması gereken önemli bir diğer soru ise ihtiyaç duyduğumuz, elde etmeye çalıştığımız şeyin gerçekten ihtiyaç mı yoksa gereksiz mi (lüks mü) olduğu sorusudur. Çok daha önemlisi bize insan olarak düşen bu şeylerin yaşamımızı daha iyi ve keyifli bir hale getirip getirmediği sorgulamaktır (Cafaro, 1962, s. 83).

İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için temel ihtiyaçları yeterlidir. Yiyecek, barınma, giyecek ve yakıt ihtiyaçları dışında kalan her şey bir “*ihtiyaç*” olmaktan öte bir “*istek*”tir. Thoreau'ya göre, yaşamlarımızı sadeleştirmek için, ihtiyaçlarımız ve isteklerimiz arasında bir ayırım yapmalıyız. “İhtiyaçlar yaşam için zorunludur...Zorunlu olmayan herhangi bir şey istektir” (Treanor, 2007, s. 69, 73-74). İstekler ihtiyaç olmadıkları için “yapay”dır (Treanor, 2007, s. 73). İsteklerimizi azalttığımız ölçüde yaşamlarımız zenginleşecek veya yaşama ayırdığımız zaman artacaktır. İsteklerimizi çoğaltırsak onları elde etmek için daha çok zaman harcamaz gerekecektir. Thoreau, bu konuda kendisiyle aynı dönemde fakat farklı bir kıtada yaşayan, muhtemelen düşüncelerinden bihaber olduğu Schopenhauer ile aynı görüşe sahip görünür. Fred de Armond, onların karakter olarak birbirlerine benzediklerini ve birçok açıdan düşüncelerinde paralellikler olduğunu dile getirir (De Armond, 1932, s. 55). Stoacılar ve *Bhagavad Gita*'dan beslenen bir düşünür olarak Schopenhauer da Thoreau gibi isteklerimizi arttırdığımız ölçüde mutsuz olacağımızı düşünür ve bu bağlamda şu düşüncelerini dile getirir: “İnsan istemeyi aklından geçirmedeği malların yokluğunu kesinlikle hissetmez, bunlar olmaksızın da tümüyle memnundur; öte yandan yüz kat daha fazlasına sahip bir başkası, istediği şey onda olmadığı için kendini mutsuz hisseder” (Schopenhauer, 2021, s. 20).

Thoreau Epikürosçu anlayışı sürdürmüş gibi görünür çünkü Epikürosçular'a göre de insanlar gerçek yaşam için çabalamaktansa boş kaygılarla yaşamlarını sürdürürler. Zengin olma, şöhret kazanma ve güç elde etme arzusunadılar. Bu arzular ise sonsuzdur ve onları mutluluğa götürmektense mutsuzluğa sürükler (Hadot, 2012, s. 281). Thoreau, kendi dönemindeki insanların yaşamlarına baktığında adeta onların doğdukları andan itibaren kendi mezarlarını kendi elleriyle kazmaya başladıklarını, çünkü insanların gerçekten yaşam için emek sarf etmediklerini, yanlış şeylere emek sarf ettiklerini belirtir. Hatta ona göre insanlar gerçekten ihtiyaçları olmayan şeyler için o kadar çok çaba sarf ederler ki uğruna çaba sarf ettikleri yaşam için boş vakitleri bile kalmaz. Ne diğer insanlarla insanca ilişkiler sürdürecektir zamana sahip olurlar ne de kendi gerçek ilgilerine ve arzularına ayırabilecekleri zamanları kalır (Thoreau, 2018, s. 11-12). Thoreau, bu bağlamda şöyle der:

Çoğu insan, nispeten özgür olan bu ülkede bile, mutlak cehaletle yanılı sonuca, sahte kaygılarla ve yersizce canlarına dişini taktıkları bir hayat galesiyle öyle çok meşgul oluyor ki hayatın daha güzel meyvelerini toplayamıyor. Aşırı çalışma sonucu parmakları bu iş için çok sakar ve çok titretilmiş bir hale geliyor. Hakikaten, çalışan insan emeği pazarda değer kaybedeceğinden gerçek bir bütünlük için ihtiyaç duyduğu boş vakte gün geçtikçe daha az sahip olabiliyorlar; insanlarla kurulan en insanca ilişkileri sürdürmeye zaman bulamıyor. Bir makineden başka bir şey olabilmeye zamanı yok. (Thoreau, 2018, s. 12)

Thoreau bu dünyanın “bir işyeri” olduğunu ve insanların “sonsuz bir telaş” içinde olduklarını, dinlenmeye vakit ayırmadıklarını ve onlar için var olan tek şeyin iş olduğunu dile getirir (Thoreau, 2017b, s. 39). Dahası çoğu insanın yaptığı iş, verdiği emek gerçek bir amaçtan yoksundur. Brian Treanor’a göre insanın içinde bulunduğu bu durum Sisifos’un içinde bulunduğu duruma benzetilebilir. Aslında Sisifos’un cehennemvari bir durum içinde bulunması sırtında taşıdığı kayanın ağırlığından veya tırmandığı tepenin dik olmasından dolayı değildir, emeğinin amaçtan yoksun olmasından dolayıdır (Treanor, 2007, s. 68).

Thoreau’ya göre lüksün yarattığı rahatlık ve konfor insan için vazgeçilmezdir fakat lüks aynı zamanda insanın ilerlemesini, yükselmesini engeller (Thoreau, 2018, s. 19). Bu noktada onun tüketime karşı olmadığını, sadece aşırı tüketime karşı olduğunu belirtmek gerekir. Yaptığımız tüketim hayatımızı zorlaştırıyor, kendimizi geliştirmemizi ve daha iyi bir hayat sürmemizi engelliyorsa bir sorun teşkil eder (Cafaro, 1962, s. 97). Ona göre insanların büyük bir çoğunluğu gerçekte ihtiyaçları olmayan “hoş şeyler biriktirmeye” ve tüm yaşamlarını “sosyal merdivenin basamaklarını tırmanma kaygısı” içinde yaşamlarını sürdürürler. Tüm bunlardan dolayı insanların büyük bir kısmının, hatta köleliğin kaldırılmasını talep edenlerin bile köle olduğunu ileri sürer (Alexander, 2020, s. 23). Dolayısıyla zengin ve yoksul fark etmeksizin daha önce değinildiği gibi insanların isteklerinin tutsağı haline geldiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte Thoreau zenginliği elde etmenin, mal mülk sahibi olmanın bu tür şeylerden, onları elde etme arzusunun kurtulmaktan zor olmadığını düşünür. İnsanlar kolay kolay konforu terk etmezler. “Zenginlerin ruhu kabuk bağlar, içine gömülür, maddi olana sürtünüp durmaktan nasır tutar; yoksulunsa kalbi bu zenginliklere sahip olamamanın getirdiği kıskançlık ve öfkeyle daralır... Yoksul da refah arzusunun tutsağı olarak zenginliğe inanmaya devam eder” (Gros, 2020, s. 87).

Thoreau bu dünyada basit ve sade bir yaşam sürdürenlerin bilge insanlar olduğunu ifade eder. İnsanların yaşamları lüks ve rahatlık açısından ele alındığında bilge insanların yoksullardan daha sade ve basit bir yaşama sahip olduklarını söyler. Ona göre Antik dönemde yaşayan bilgelerin ve filozofların yoksullardan daha yoksul bir yaşam sürdürdükleri söylenebilir: “Antik Çin, Hint, İran ve Yunan filozofları dışsal zenginlikler açısından en yoksul, içsel zenginlikler açısından ise en zengin olan sınıftır” (Thoreau, 2018, s. 19). Daha önce bahsedildiği gibi Thoreau’nun sade yaşama ilişkin görüşleri bilgece bir yaşam süren Antik Yunan filozoflarının bu konudaki görüşleri ile benzerlik taşır. Mesela, Kiniklere bakıldığında Diogenes soylu insanların zenginliği, hazzı, şöhreti ve gereksizce kaygıları küçümseyen insanlar olduğunu, Tanrıların insanlara sade bir yaşam sürdürmeleri için gerekli bütün araçları verdiğini ancak onların “ballı kek, parfüm ve benzeri şeyler” aradıklarını dile getirir (Diogenes, 2021, s. 82, 102).

Thoreau’nun sadelik görüşü “iradi yoksulluğu ve ilkel yaşam becerilerinin olabildiğince sık uygulanmasını gerektiriyordu.” (Stoller, 1956, s. 451). İradi bir yoksulluk ya da sadelik “‘yeteri katarsa çoktur’ görüşüyle cilalanan yaşama sanatıdır” (Alexander, 2020, s. 96). Thoreau, bu tür bir yoksulluğu benimseyenlerin ancak “insan yaşamını tarafsız ve bilgece” gözlemleyebileceğini iddia ederek kendi dönemindeki filozofları da eleştirir (Thoreau, 2018, s. 20). Bu sözde filozoflar insanları “absürd” şekilde yaşamaları yönünde yöreklendiren kişilerdir. Onların yaşamlarına bakıldığında ise yaşamları konformizmden ibarettir. Yaptıkları şey “insanlığı lüks içinde yozlaşmaya” bırakmaktır (Hadot, 2012, s. 280). Thoreau her tarafta felsefe profesörlerinin olduğunu ama filozof olmadığını iddia eder. Şüphesiz bilginin peşinden

gitmek, onu aktarmak, öğretmek değerlidir ancak bu filozof olmak için yeterli değildir. Thoreau, bu bağlamda şu cümleleri ifade eder: “Filozof olmak sadece zekice düşüncelere sahip olmak, hatta bir okul kurmak değil; bilgeliği ilkelerine, yani basitlik, bağımsızlık, cömertlik ve güvene dayanan bir hayat sürdürecektedir kadar çok sevmektir” (Thoreau, 2018, s. 20). Bu nedenle onun için filozof yalnızca yaşamda var olan problemleri teorik açıdan çözen birisi değildir, aynı zamanda pratikte de bu problemlere çözüm bulan bir kişidir. Hatta o yaşamının “dışsal biçiminde bile çağının ilerisindedir. Çağdaşları gibi beslenmez, barınmaz, giyinmez, ısınmaz” (Thoreau, 2018, s. 20). Onun Walden Gölü’nün kenarında sürdürmeye çalıştığı yaşam pratiği de filozofça bir yaşama örnek verilebilecek bir yaşamdır. Thoreau kendi yaşam deneyiminden hareketle böyle bir yaşamın zor olmadığını, sade ve bilgece bir yaşam sürdürdüğümüzde geçimimizi sağlamanın zor bir şey olmadığını aksine bunun bize keyif veren, hoş bir uğraş olduğunu belirtir (Thoreau, 2018, s. 67).

3. İnsan ve doğa ilişkisi

Thoreau’nun sadelik görüşü bağlamında değinilmesi gereken önemli konulardan biri de bu çalışmanın başında belirtildiği gibi insan ve doğa ilişkisidir. Onun sade bir yaşama yönelmesinin ve bu yönde düşünceler ortaya koymasının bir nedeni de insanın doğada gerçekleştirdiği yıkımın ve doğayı sömürmesinin önüne geçme isteği olduğu söylenebilir. Uygarlığın ve tüketime dayanan ekonominin doğada yıkıma yol açtığı görüşünde olan Thoreau insanın toplumdan daha çok doğanın bir parçası olduğunu ileri sürer (Becker, 2008, s. 240; Thoreau, 2020, s. 11). Görüşlerinden etkilendiği Emerson gibi, doğada insanların toplumsal benliklerinden uzaklaşabilecekleri ve onu aşabilecekleri görüşünde olmuştur, fakat ondan farklı olarak doğaya insan merkezli bir bakış açısıyla yaklaşmayarak doğanın insan için var olmadığını, insanın doğanın bir parçası olduğunu, hiçbir şekilde insanın doğadan üstün olmadığını altını çizer (Özdağ, 2017, s. 56-60). Doğadan uzaklaşan ve kendisini ondan üstün olarak gören insanın kendisine yabancılaştığını düşünen Thoreau için doğa insanın kendisini keşfedebileceği ve kendi özüne dönebileceği bir ortamdır.

Modernite ile beraber insan için doğa kendi amaçları için değiştirilip dönüştürülmesi ve hükmedilmesi gereken bir alan haline gelmiştir. Başka bir deyişle doğa insanın pragmatik amaçları için araç olarak görülmüştür. Mesela Thoreau’ya göre insanlar toprağı bir mal olarak görmekteler ve bencilliklerinden, hırslarından ve açgözlülüklerinden dolayı sürekli daha fazla mala mülke sahip olma arzusu içinde oldukları için doğaya zarar verdiler ve vermeye de devam etmekte. Bundan dolayı doğa bozuldu (Thoreau, 2019, s. 90). Ona göre bu durum doğa ile iç içe yaşadığı düşünülen çiftçinin doğa ile kurduğu ilişkide bile gözlemlenebilir. Çiftçi doğayla pragmatik bir ilişki kurar. Çiftçi için doğa ekonomik çıkarları için bir araç olmaktan başka bir şey değildir. İnsan ve doğa arasında kurulan bu türden bir ilişki hem insanda hem de doğada bir bozulmaya, yozlaşmaya sebebiyet verir. Thoreau, doğa ile kurulan bu türden bir ilişkiyi kabul etmeyerek eleştirir. Ona göre doğayla kurduğu ilişkide bencilce ve açgözlü bir şekilde davranan bir çiftçi hiçbir şekilde ne doğanın özünü ne de onu tüm yönleriyle tanımakta başarılı olur. Bu haliyle çiftçinin özgür ve erdemli bir insan olduğunu söylemek de mümkün değildir (Becker, 2008, s. 234-235). Thoreau’nun bu konuya verdiği bir başka örnek ise ormanları katlederek kar elde edilebilecek bir metaya dönüştüren odunculardır. Ona göre demiryollarının da doğa üzerinde olumsuz etkileri vardır. Modern çağda kültürün ve teknolojinin ilerlemesinin bir göstergesi olarak kabul edilen demiryollarının inşa edilmesiyle beraber hayvanlar yerlerinden yurtlarından olmaya, başka bir deyişle yerlerini değiştirmek durumunda kalmışlardır (Ruehl, 2022). Thoreau, insanın doğayla kurduğu olumsuz ilişkinin üstesinden gelebilmek için bir doğa felsefesi ortaya koyar. Doğayla felsefesiyle modern uygarlığın temelinde olan modern felsefenin yarattığı özne ve nesne, insan zihni ve doğa arasındaki bu yarılmayı, ayrılığın üstesinden gelinip gelinmeyeceğini ya da bunlar arasında bir birliğin nasıl sağlanacağı sorununu kendisine konu edinir (Becker, 2008, s. 229).

İnsanın kendisini doğada keşfedebileceğini düşünen Thoreau için doğa kendisine enerji veren, onu hem maddi hem de manevi olarak “besleyen” bir kaynaktır. Kendi döneminin insanının doğayla kurduğu hegemonik ilişkiyi kendi yaşamında sürdürmemek için sürekli yüzünü doğaya çevirir (Alexander, 2020, s. 50-51). O, doğanın insandan, toplumdaki kaçarak sığınabileceği bir yer olduğunu, insana ait herhangi bir kurumun doğayı kontrol edemeyeceğini ve doğada başka bir hakkın egemen olduğunu, orada insanın özgür ve mutlu olduğunu söyler. Doğa ve insan arasında şu şekilde bir karşılaştırma yapar: “İnsan baskıcıdır, doğa ise benim için özgürlüktür. İnsan benim başka bir dünyayı arzulamamı ister. Doğa, bu dünyayla beni mutlu eder” (Thoreau, 2019, s. 115). Thoreau, Rousseau’nun düşüncelerine benzer bir şekilde uygar yaşamın bizi gerçek doğamızdan, özümüzden uzaklaştırdığını ve bu yaşamda tutsak ve mutsuz olduğumuzu, doğaya uygun bir şekilde yaşadığımız takdirde özgür ve mutlu olacağımızı söyler. Bu bakımdan ona göre insanlar “*en iyi yaşamı*” toplumda değil doğada bulabilirler (Stoller, 1956, s. 455). Doğa ve toplum bağlamında ise şöyle der: “Sağlığı toplumda bulamaz, doğada bulursunuz. Ayaklarımız doğanın ortasına basmadığı sürece, yüzümüz sararıp solacaktır. Toplum hep hastalıktır, en iyi toplum en hastasıdır” (Thoreau, 2017a, s. 81).

Sonuç

Thoreau bütün insanların sade bir yaşama yönelmesi fakat sadeliğin bireysel olarak uygulanması gerektiğini savunur. Çünkü sadeliğin herkese göre farklılık gösterdiği, bu nedenle göreceli olduğu görüşündedir. Thoreau, sadeliği, bir amaç olarak görmekten ziyade bir araç olarak görür. Sadeliğin kendimizi ıslah etmemiz için bir araç olduğunu, başka bir deyişle “kendini keşfetmenin, bir birey olmanın ve (...) aydınlanmanın bir aracı” olduğunu düşünür (Treanor, 2007, s. 79-80). Ona göre insanın en temel görevlerinden biri de kendini geliştirmektir, ıslah etmektir ve ortak iyiye de ancak kendimizi ıslah ederek varabiliriz, yoksa başkalarına iyilikte bulunmakla ya da hayırsever olmakla ortak iyiye ulaşamaz (Cafaro, 1962, s. 51-52). Thoreau, aşırı tüketimden uzak sade bir yaşam sürdürdüğümüzde kendimizi geliştirmek, üretmek ve hayatı yaşamak, onun keyfini çıkarmak için daha fazla boş zamana sahip olabileceğimizi söyler. Oysa ihtiyacımızdan fazlasını elde etmek amacıyla daha fazla çalıştığımızda, sürekli iş peşinde koştuğumuzda yaşamın kendisini yaşamadan tüketmiş olacağız. Bu noktada onun söylediği şu söze kulak vermek yerinde olacaktır: “aralıksız iş kadar hiçbir şey, hatta suç işlemek bile şiiire, felsefeye, evet, hayatın kendisine daha karşıt değildir” (Thoreau, 2017b, s. 39).

Yaptığı toplum ve kültür eleştirisiyle Thoreau mevcut toplum ve kültürün bizi nasıl köleleştirip tutsak kıldığına ilişkin bize bir farkındalık sağlamaya çalışır (Marsall, 2005, s. 414-415). Thoreau, insanlara nasıl yaşamaları gerektiği konusunda bir reçete ya da olmazsa olmaz kurallar sunmaz. Onlara başkalarının düşüncelerini ve yaşam şekillerini benimsememeleri, kendilerine özgün düşüncelere sahip olmaları yönünde çaba göstermeleri ve kendi yaşamlarını kendilerinin şekillendirmesi gerektiği yönünde ışık tutmaya çalışır. Başka bir deyişle insanların “bireyselliklerini benimsemeleri ve geliştirmeleri gerektiğine” inanmaktadır (Treanor, 2007, s. 71). Bundan dolayı özgür, iyi ve mutlu bir yaşam için onların kendisini takip etmeleri gerektiğini salık vermez. Dolayısıyla hiç kimsenin onun seçtiği yaşam biçimini benimsememesini, çünkü kendi yaşam biçiminin de zamanla değişebileceğini, dünyada olabildiğince çok sayıda birbirinden farklı insanın olmasını ve insanların kendi yollarını bularak o yolu izlemelerini arzuladığını söyler (Thoreau, 2018, s. 67).

Thoreau kendi bağımsızlığını elde edip onu geliştirdikçe kendisini daha da zenginleştireceğini ve bu şekilde “diğer insanlara, örneğin fiziksel ihtiyaçlarına yönelmekten veya daha şık görünmelerine yardımcı olmaktan çok daha fazla yardım” edebileceğine inanır (Marsall, 2005, s. 403). Yaşama biçimi ile tüketime dayanan hâkim ekonomik sistem ve yanlış değerler hiyerarşisine sahip olan toplum tarafından köleleştirilen insanlara bir model olmayı ve onların içinde buldukları tutsaklıktan kurtulmalarına yardım etmeyi amaçlar. Başka bir

deyişle insanların kendi yaşamlarını sorgulayarak kendi yollarını bulmaları için kendi yaşamını bir örnek olarak sunar yoksa insanlardan onun yaşamını taklit etmelerini beklemez. Her şeyden önce insanların özerk olmalarına ve kendi bireyselliklerini kazanmalarına büyük önem verir. Eleştirileri ve yaşam biçimi ile özerkliğimizi yeniden elde etmemize veya kazanmamıza, mevcut kültürün bizde oluşturduğu ve pekiştirdiği “zihinsel alışkanlıklardan” kurtulmamıza katkı sağlar. Onun kendimizi, yaşamımızı daha iyi bir hale getirmek, geliştirmek ve var olan yaşamımızdan daha zengin ve daha dolu bir yaşama sahip olmamız yönünde bizi teşvik ettiği söylenebilir (Marsall, 2005, s. 413, 417). Nitekim Samuel Alexander’ın dediği gibi Thoreau sade, basit bir yaşam için bize bir dizi talimat vermediği gibi “bizi kendi adıma düşünme derdinden kurtarmaya da çalışmamıştır. Bundan ziyade ruhumuzdaki ateşe odun atıp idealleriyle bize ilham vermeye çalışmıştır” (Alexander, 2020, s. 93).

Thoreau’nun sade bir yaşama yönelmesinin arkasında yatan etkenlerden biri de modern uygarlığın ve sürekli tüketime yönlendiren modern ekonominin doğayı ve dünyayı olumsuz etkileyerek her geçen gün geri dönüşü olmayan yıkımlara yol açmasıdır. Yaşadığımız dünyayı kurtarmak için mevcut yaşam biçimimize alternatif bir yaşam biçimi bulmamız gerekir. Bu yaşam biçimi doğa üzerindeki olumsuz etkimizi azaltan bir yaşam biçimi olmalıdır (Alexander, 2020, s. 95). Bu yaşama karşı Thoreau’nun önerdiği ve uygulamaya koyduğu yaşam biçimi sade yaşam biçimidir. Thoreau’nun düşüncelerinden hareketle sade bir yaşamın aynı zamanda bizim doğa ile olan mevcut ilişkimizi olumlu yönde dönüşüme uğratan bir yaşam olduğunu söyleyebiliriz. Günümüz dünyasına ve insanına baktığımızda Thoreau’nun düşüncelerinin yaşadığı dönemin çok ilerisinde ve bugün sahip olduğumuz bazı sorunlara çözüm sunabilecek nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Thoreau’nun zamanından bu yana doğal kaynaklar şuursuzca daha fazla sömürüldü, sömürülmeye de devam edilmektedir ve bununla bağlantılı olarak bugün birçok ciddi çevre sorunu ile karşı karşıyayız. Sonuç olarak ihtiyacımız olandan daha fazlasını tüketmeye devam ettiğimiz takdirde, doğanın bütün kaynaklarını tüketmiş olacağız ve sadece insanlığa değil, doğaya, tüm canlılara daha fazla zarar vereceğiz. Dolayısıyla elimizde yaşayacağımız ve gelecek kuşaklara miras bırakacağımız güzel bir dünya kalmayacak. Bu yüzden yaşanacak daha iyi bir dünya arzusu içindeyse yapmamız gereken şeylerden biri de ihtiyaçlarımız olarak gördüğümüz şeylerin gerçekten ihtiyaç olup olmadığını sorgulayarak tüketim konusunda bir sınırlamaya gitmektedir ve mümkün olduğunca sade bir yaşam sürmek için çaba harcamaktır.

Kaynakça

- Alexander, S. (2020). *Yeteri kadarsa çoktur, Thoreau’nun alternatif iktisadı* (I. Şeremet, Çev.). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Arslan, A. (2020). *İlkçağ felsefesi tarihi 4, Helenistik Dönem felsefesi: Epikuroşçular Stoacılar Septikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Becker, C. (2008). Thoreau’s economic philosophy. *Euro. J. History of Economic Thought*, 15(2), 211-246.
- Cafaro, P. (1962). *Thoreau’s living ethics: Walden and the pursuit of virtue*. Athens and London: The University of Georgia Press.
- Cooke, J. W. (1968). Freedom in the thought of Henry David Thoreau. *The Thoreau Society Bulletin*, 105, 1-3.
- De Armond, F. (1932). Thoreau and Schopenhauer: An imaginary conversation. *The New England Quarterly*, 5(1), 55-64.
- Diogenes. (2021). *Antisthenes-Diogenes, Kinik felsefe fragmanları* (C. C. Çevik, Der. & Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Emerson, R. W. (2017). Thoreau’nun yaşamöyküsel portresi (A. Sever, Çev.). *Doğa ve Yürüyüş Üzerine Seçme Denemeler* (s. 153-182) içinde. İstanbul: Everest Yayınları.
- Epiktetos. (2020a). *Düşünceler ve konuşmalar* (Ö. Özköprülü, Çev.). İstanbul: İnkilâp Kitabevi.

- Epiktetos. (2020b). *Enkheiridion* (C. C. Çevik, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Gros, F. (2020). *Yürümenin felsefesi* (A. Ulutaşlı, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Hadot, P. (2012). *Ruhani alıştırmalar ve antik felsefe* (K. Gürkan, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jacobs, A. (2017). Giriş (E. T. Saka, Çev.). A. Jacobs (Der.), *Thoreau: Modern dünya için transandantal doğa* (s. 19-32) içinde. İstanbul: Ganj Yayıncılık.
- Marsall, M. (2005). Freedom through critique: Thoreau's service to others. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*, 41(2), 395-427.
- Mckibben, B. (2017). Önsöz (A. Sever, Çev.). *Doğa ve yürüyüş üzerine seçme denemeler* (s. 11-30) içinde. İstanbul: Everest Yayınları.
- Önkal, G. (2010). Thoreau'nun yaşam felsefesi ve çağrıştırdıkları (Y. Y. Çakmaklı, Çev.). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Özdağ, U. (2017). *Edebiyat ve toprak etiği*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Ruehl, R. M. (2022). Henry David Thoreau (1817-1862). Internet Encyclopedia of Philosophy. Erişim adresi (13 Ağustos 2022): <https://iep.utm.edu/thoreau/>.
- Schopenhauer, A. (2021). *Mutlu olma sanatı* (Ş. Sunar, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Stoller, L. (1956). Thoreau's doctrine of simplicity. *The New England Quarterly*, 29(4), 443-461.
- Taylor, A. E. (2021). *Epikuros-Madde, haz ve insan* (C. Üstünel, Çev.) Ankara:Fol Yayınları.
- Thomas, W. (2010). Thoreau's seven principles for living deliberately. *The Thoreau Society Bulletin*, 272, 4-6.
- Thoreau, H. D. (2017a). *Doğa ve yürüyüş üzerine seçme denemeler* (A. Sever, Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- Thoreau, H. D. (2017b). *Thoreau: Modern dünya için transandantal doğa* (E. T. Saka, Çev.). İstanbul: Ganj Yayıncılık.
- Thoreau, H. D. (2018). *Walden-Ormanda yaşam* (A. Örküp, Çev.). İstanbul: Zeplin Kitap.
- Thoreau, H. D. (2019). *Azaltın, sadeleştirin, basitleştirin* (F. Çıkrıkçı, Çev.). İstanbul: Zeplin Kitap.
- Thoreau, H. D. (2020). *Yürümek* (S. Işık, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Thoreau, H.D. (2012). Sivil İtaatsizlik (Ş. Uçar, Çev.). H. David Thoreau & Mohandas K. Gandhi (Ed.), *Sivil itaatsizlik ve pasif direniş* içinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Tont, S. A. (2001). *Sulak bir gezegenden öyküler*. Ankara: TÜBİTAK.
- Treanor, B. (2007). The virtue of simplicity: Reading Thoreau with Aristotle. *The Concord Saunterer: New Series*, 15, 65-90.

Araştırmacıların Katkı Oranı:

1. Yazar: %100

Çatışma Beyanı: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Makalenin daha iyi bir hale gelmesi için katkı sağlayan hakemlere teşekkürlerimi sunarım.